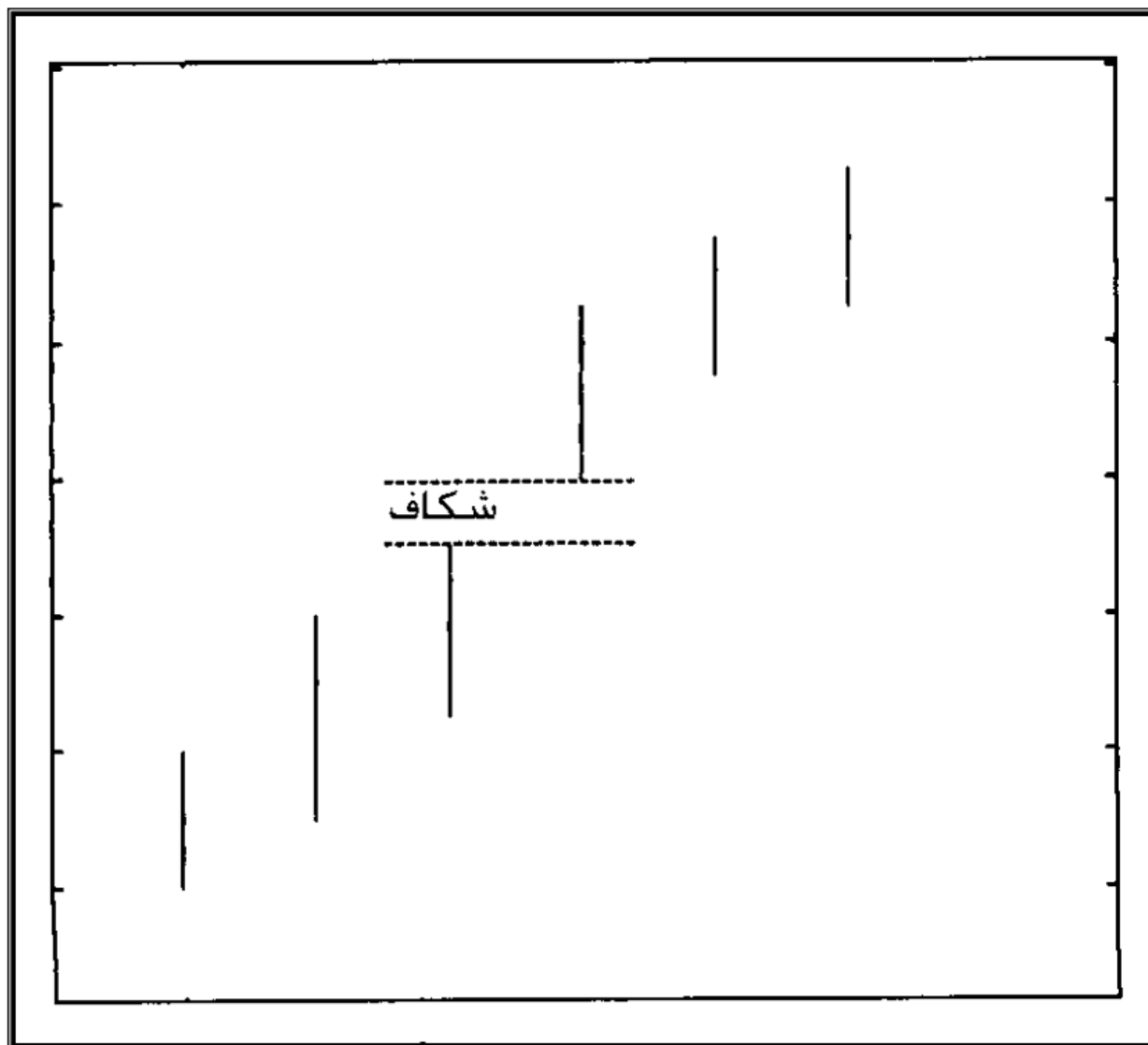

شکافها

علاوه بر «آرایش های برگشتی» و «آرایش های باثبات»، نوع دیگری از آرایش ها در نمودارهای قیمت شکل می گیرند که بر اساس «شکاف» یا «گپ» - GAP - «بین قیمت ها قرار دارند.

«شکاف» محدوده ای از قیمت ها را در نمودار نشان می دهد که در آن محدوده، معامله ای صورت نگرفته است. شکاف ها می توانند در روند صعودی ظاهر شوند تا قدرت بازار را نشان دهند (همانطور که در شکل ۱ آمده است) یا در روند نزولی ظاهر شوند تا دلالت بر ضعف بازار داشته باشند (همانطور که در شکل ۲ آمده است). وقتی که شکاف در روند صعودی تشکیل گردد، قیمت پایین دوره جاری، بالاتر از قیمت بالای دوره قبل است. در روند نزولی، شکاف موقعی ظاهر می گردد که قیمت بالای جاری، پایین تر از قیمت پایین دوره قبل باشد.

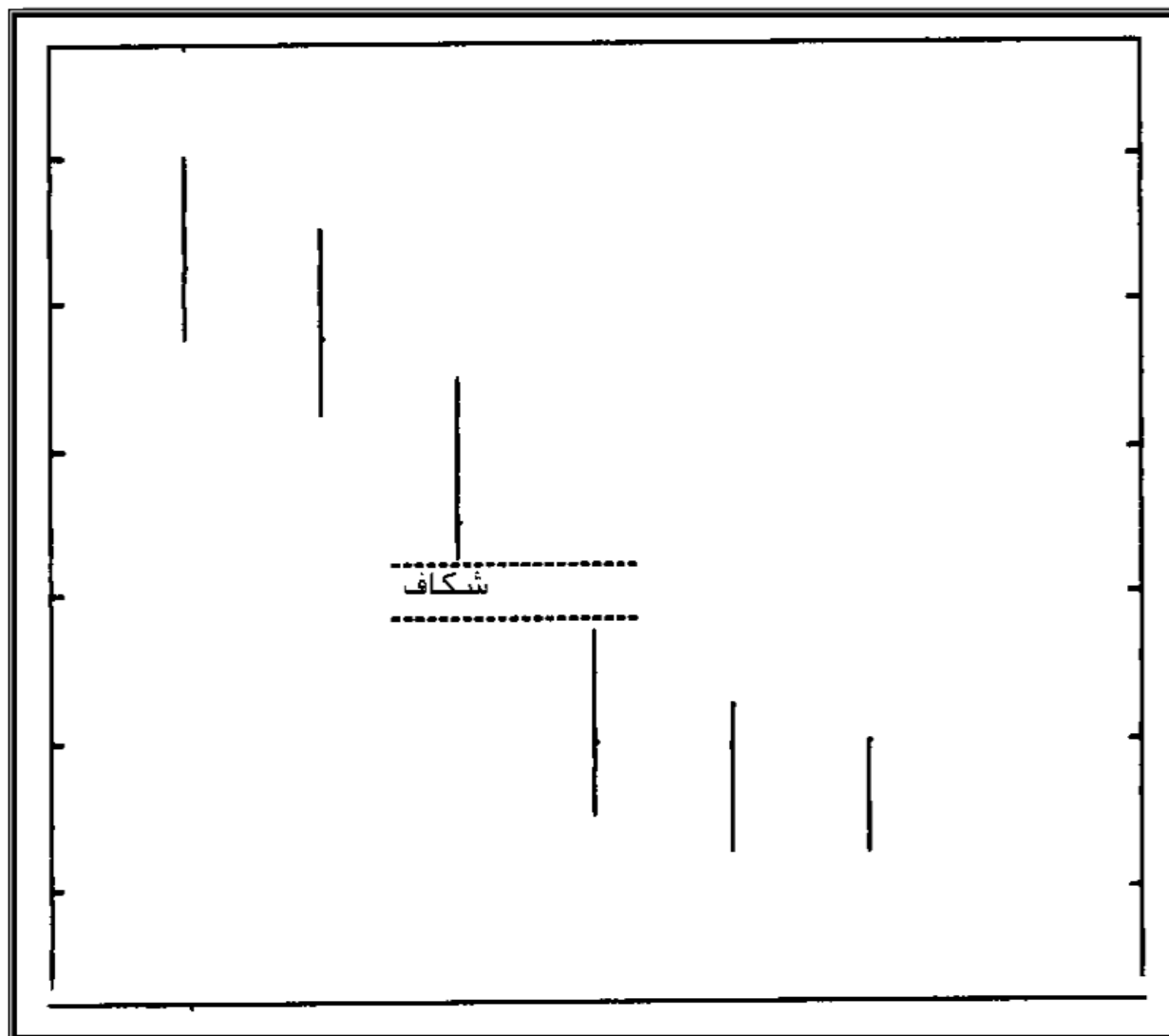

شکل 1: شکاف در روند صعودی

وقوع شکاف ها

شکاف ها اغلب در نمودارهای کوتاه مدت (مانند روزانه یا ساعتی) قابل مشاهده تر از نمودارهای بلند مدت، مانند هفتگی و ماهانه هستند. اما اگر در نمودارهای بلند مدت شکافی ظاهر شود، اهمیت بیشتری خواهد داشت. توضیح این امر نیز به سادگی امکان پذیر است.

به ندرت اتفاق می‌افتد که قیمت بالا (یا پایین) ماه جاری از حد قیمت ماه آینده فراتر رود و شکافی ایجاد شود که افزایش یا کاهش ناگهانی در پایان هر ماه اتفاق افتد. ظاهر شدن شکاف در نمودارهای روزانه رایج‌تر است، زیرا آنها را می‌توان بر اساس روزانه ایجاد نمود (بسیار شکاف یا بیشتر در یک ماه). در پایان هر روز فرصتی پیش می‌آید که قیمت بالا (یا پایین) روز جاری، پایین‌تر (یا بالاتر) از هر قیمتی باشد که سهام در روز بعد از آن معامله می‌شود. اما، در نمودارهای ماهانه، تنها یک فرصت در هر ماه وجود دارد که شکافی ایجاد شود.

شکل 2: شکاف در روند نزولی

شکاف‌های بی‌اهمیت

برخی شکاف‌ها، مهم و برخی دیگر، بی‌معنی هستند. شکاف‌هایی که بی‌معنی هستند و اهمیت تکنیکی خاصی ندارند، عبارتند از:

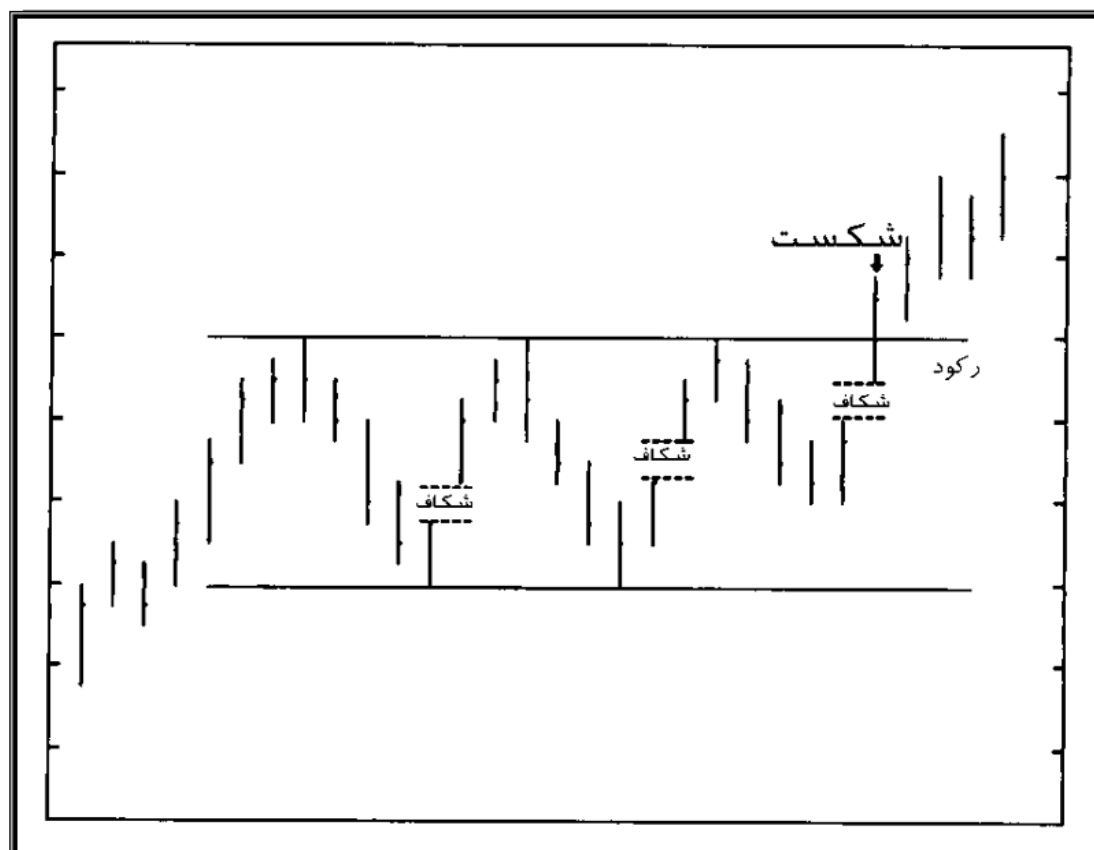
- ۱، شکافی که بر اثر معامله سهامی بوجود آمده باشد که حداقل تغییر قیمت را داشته باشد.
- ۲، در مورد سهامی که قیمت بالایی دارند، تفاوت قیمت بین دو «پیشنهاد خرید» متوالی، غالباً ۰/۱۵ تا ۰/۵۰ دلار است.
- ۳، شکاف‌های مساوی با فاصله معمول بین پیشنهاد‌های خرید متوالی تکنیکی نیستند.
- ۴، در مورد سهامی که قیمت بالا یا تقریباً بالایی دارند، اما حجم معاملاتشان کم است، تشکیل شکاف امری عادی است. این

نوع شکاف، اهمیت تکنیکی ندارد.
شکاف‌های مهم

روی نمودارها معمولاً چهار نوع شکاف ایجاد می‌شود. یکی از این شکاف‌ها، اهمیت کمتری از دیگران دارد. مثال و توضیح هر یک این شکاف‌ها در ادامه خواهد آمد.

شکاف معمولی

شکاف معمولی، یکی از انواع شکاف‌هاست که کمترین اهمیت را دارد. این شکاف عموماً در بازارهایی ایجاد می‌شود که حجم پایین است یا در منطقه مبادله یا «رکود» قیمت قرار دارد. این نوع شکاف، صرفاً فقدان تمایل برای معامله سهام را نشان می‌دهد. در شکل ۳ سه شکاف معمولی را در سهام مشاهده می‌نمایید.

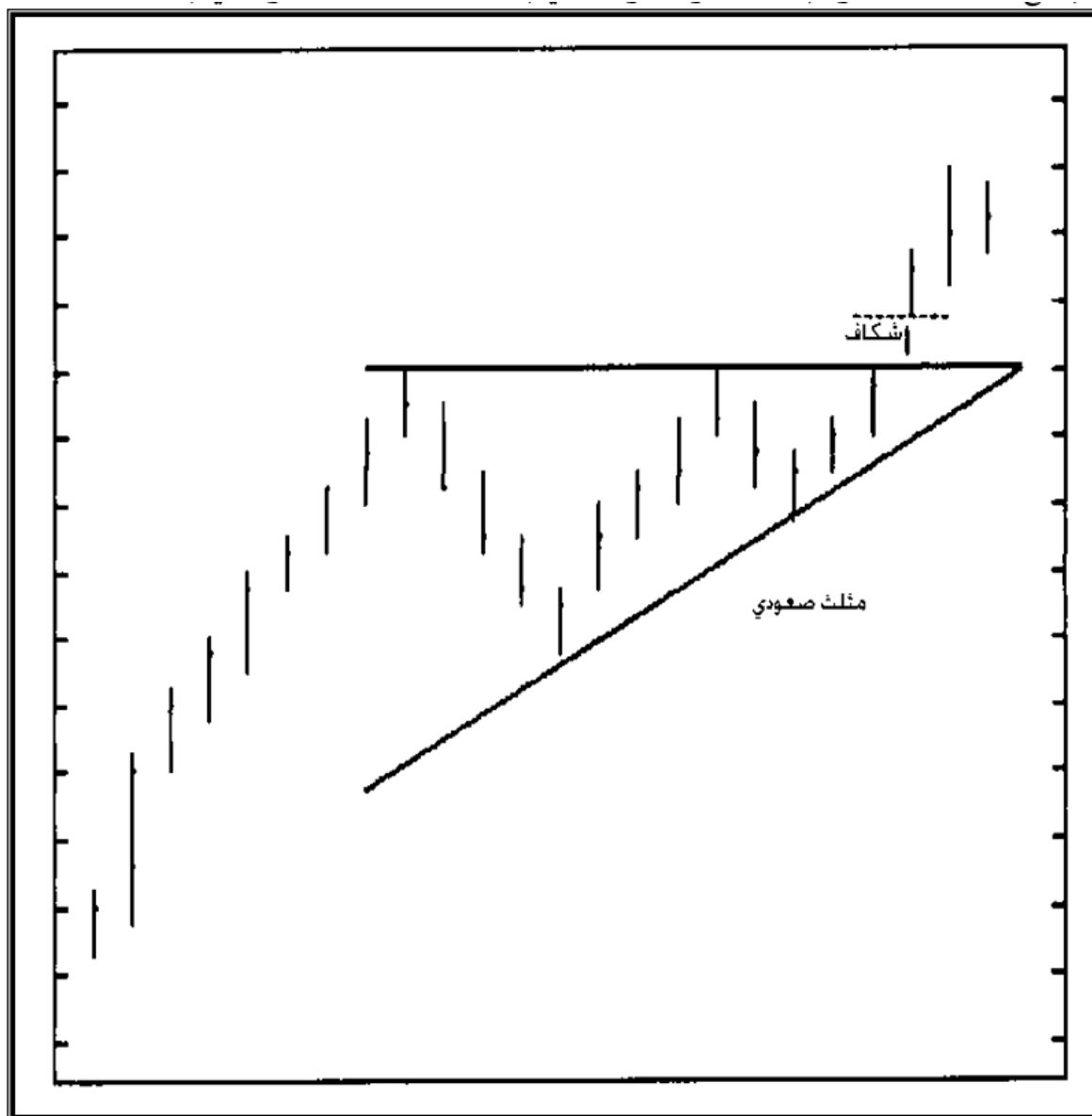
شکل ۳: شکاف معمولی

ارتباط شکاف معمولی با قیمت: قیمت سهام در دامنه معینی، مثلاً ۱۵۰۰ تا ۲۵۰۰ ریال تغییر می‌کند. شکاف هنگامی روی می‌دهد که جهشی از ۲۲۰۰ به ۲۵۰۰ داشته باشیم. انتظار می‌رود «منطقه رکود» بین قیمت‌های ۲۲۰۰ تا ۲۵۰۰ ریال ایجاد می‌گردد.

ارتباط شکاف معمولی با حجم: حجم معامله به‌خاطر ایجاد الگوی رکود، در هنگام بروز شکاف معمولی، خیلی کم است. **وقوع شکاف معمولی:** همان‌طور که از نام این شکاف پیداست، وقوع آن خیلی معمول و رایج است. **اهمیت تکنیکی:** شکاف‌های معمولی اهمیت پیش‌بینی کمی دارند، اما می‌توانند خطاری مبنی بر ایجاد الگوی کسادی در نمودار سهام باشند.

شکاف گذار

بسیاری از «شکست»‌هایی که در آرایش‌هایی با مرزهای افقی وجود می‌آیند، «شکاف گذار» دارند. مثالی از این مورد را در شکل ۴ مشاهده می‌نمایید.

شکل 4: شکاف گذار

ارتباط شکاف گذار با قیمت: شکاف گذار، هنگام شکست آرایش قیمت سهام با الگوی مرزی افقی اتفاق می افتد. الگوی خط مرزی افقی معمولاً قسمتی از الگوی رکود قیمت است (مثل مثلث صعودی) و نقطه شکست، تکمیل شدن آن را گوشزد می نماید.

برای مثال، فرض کنید سهامی تا ۲۱۰۰ ریال به ازای هر سهم معامله و متوقف شده باشد و سپس، پایین و پایین تر آمده باشد. این مورد، تقاضا برای سهام و همچنین، عرضه فراوان سهام موجود را برای فروش در سطح ۲۱۰۰ ریال نشان می دهد. صاحبان سهام، حرکت سهام را ملاحظه و سهام خود را در قیمت ۲۱۰۰ ریال عرضه می کنند یا فکر می کنند که اگر سهام حد ۲۱۰۰ ریال را بشکند، خیلی بالاتر خواهد رفت (و بنابراین، سهام را نگه می دارند). این حالت، خلأیی ایجاد می کند که وقتی عرضه سهام در ۲۱۰۰ ریال جذب گردد، خریدار بعدی، سهامی را به قیمت ۲۱۰۱ تا ۲۱۴۹ ریال نخواهد یافت. بنابراین، مجبور است پیشنهاد خریدی به مبلغ ۲۱۵۰ ریال بدهد و در نتیجه، شکاف گذار ایجاد کند.

تقریباً هر «شکست» معتبری که در آرایش رکود پدید آید، همراه با شکاف گذار خواهد بود. اگر چه تمام شکاف های گذار روی نمودار ظاهر نمی شوند (زیرا در خلال روز ایجاد می شوند، نه بین قیمت بسته شدن و قیمت بازار روز بعد) اما مواظب شکست هایی باشید که همراه با شکاف نیستند. شکاف ها به ندرت در نقاط شکست دروغین ظاهر می شوند.

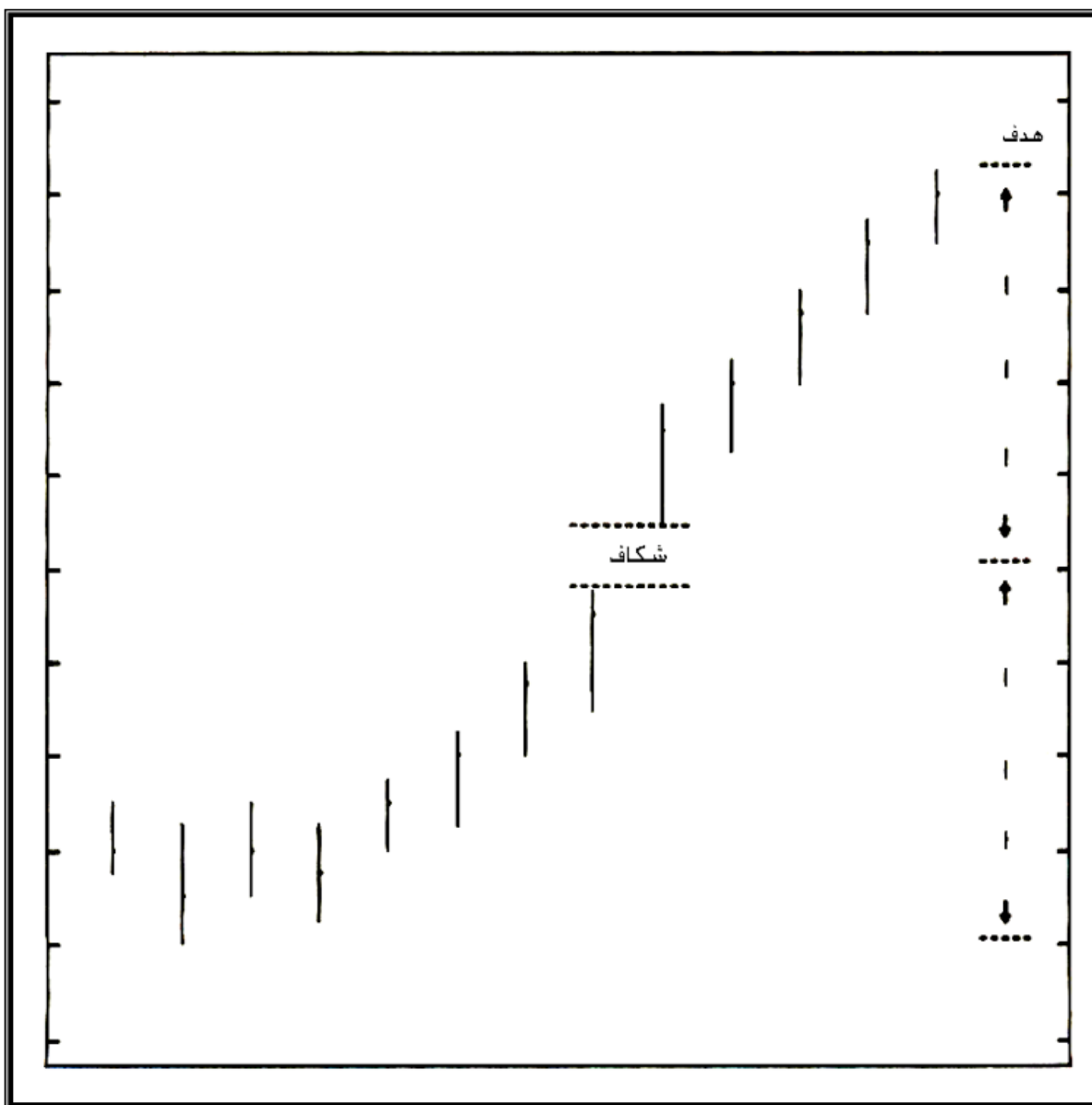
ارتباط شکاف‌گذار با حجم: وقتی شکاف‌گذار ایجاد می‌گردد، معمولاً سنگین است. اگر حجم معامله پیش از شکاف، بیشتر از بعد از آن باشد، شانس پرشدن شکاف در واکنش بعدی، ۵۰-۵۰ مساوی است. اگر حجم بعد از شکاف، بیشتر از قبل شکاف باشد، شانس پرشدن شکاف توسط واکنش‌های کوتاه مدت، کم است.

وقوع شکاف‌گذار: شکاف‌های گذار خیلی کمتر از شکاف‌های معمولی ظاهر می‌شوند، مواظب ظاهر شدن آنها باشید.

اهمیت تکنیکی: اهمیت شکاف‌های گذار زیاد است. این شکاف‌ها غالباً شروع حرکت سریع سهام در جهت شکستن آرایش را نشان می‌دهند. اگر روند حرکت، صعودی باشد، تقاضای خرید قویتر از فشار فروش است و در نتیجه، قیمت سهام به سرعت بالا می‌رود تا به تعادلی بین عرضه و تقاضا برسد. حالت عکس نیز برای روند حرکت نزولی وجود دارد.

شکاف فرار

«شکاف فرار»، نمایشگر قوی روند سهام است. شکاف فرار را گاهی «شکاف دنباله‌دار» و گاهی نیز «شکاف انداز مگیری» می‌نامند. مثالی از «شکاف فرار» را در شکل ۵ می‌بینید.

شکل ۵: شکاف فرار

ارتباط شکاف فرار با قیمت: شکاف‌های فرار، در میان حرکت‌های سریع سهام به بالا یا پایین اتفاق می‌افتند. این حالت معمولاً موقعی اتفاق می‌افتد که قیمت سهام به سرعت تغییر کند.

ارتباط شکاف فرار با حجم: شکاف‌های فرار معمولاً همراه با حجم متوسطی هستند، درحالی‌که قیمت‌ها به راحتی بالا یا پایین می‌روند. گاهی اوقات نیز شکاف‌های فرار همراه با حجم بالایی هستند که این حالت، احتمال تداوم روند قیمت را در جهت پیش از شکاف تشدید می‌کند.

شکاف‌های فرار معمولاً در میان راه حرکت صعودی یا نزولی ظاهر می‌شوند. بنابراین، اگر شکاف فرار مشاهده شود، می‌توان انتظار داشت که سهام به همان نسبتی که از ابتدای الگو (الگوی رکودی یا برگشتی) حرکت کرده است، به روند خود ادامه دهد. چون میزان حرکت سهام را به «درصد» بیان کرده‌ایم، فاصله‌های عمودی روی نمودار باهم مساوی است (اگر مقیاس لگاریتمی باشد). اما اگر مقیاس حسابی باشد، افزایش عمودی سهام پس از وقوع شکاف بیشتر از افزایش آن قبل از وقوع شکاف خواهد بود و برعکس، کاهش عمودی آن پس از وقوع شکاف کمتر از کاهش آن قبل از وقوع شکاف خواهد بود.

وقوع شکاف فرار: شکاف‌های فرار بسیار کمتر از شکاف‌های معمولی و شکاف‌های گذار اتفاق می‌افتند، اما اهمیت آنها از دیدگاه تکنیکی بیشتر است.

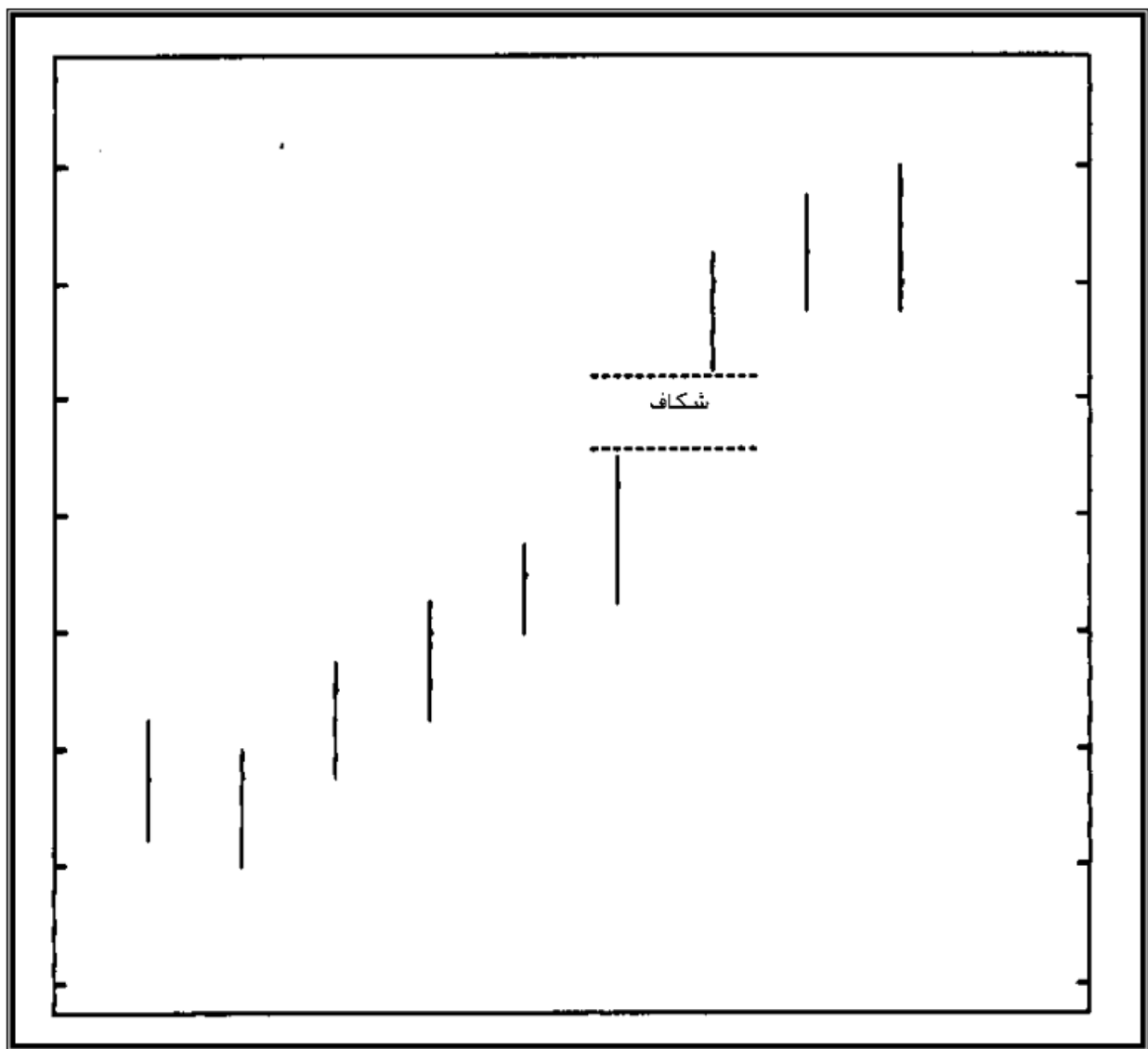
اهمیت تکنیکی: شکاف‌های فرار، نشانه قدرت قابل توجه سهام در حرکت صعودی یا ضعف مشخص آن در حرکت نزولی است. تشخیص این نوع شکاف ساده است و کمتر اتفاق می‌افتد که با شکاف‌های گذار یا معمولی اشتباه شود. اما تشخیص اولیه این شکاف از شکاف «خستگی» کار دشواری است. برای تشخیص شکاف فرار از شکاف خستگی باید به حرکت حجم و قیمت در روز بعد از آن توجه نمود.

شکاف‌های فرار معمولاً تا حرکت عمده بعدی سهام پر نمی‌شود و پر شدن این شکاف‌ها عموماً پس از گذشت زمان نسبتاً قابل توجهی، روی می‌دهد.

امکان وقوع شکاف‌های فرار چندگانه نیز وجود دارد. وقتی دو یا چند شکاف فرار ایجاد می‌شود، اهداف قیمتی این نوع شکاف‌ها، نامطمئن می‌گردند. در چنین مواقعی باید محافظه‌کارانه عمل نمود و به یاد داشت که هر شکاف اضافه می‌تواند سقف یا کف قیمت سهام را نزدیکتر نماید.

شکاف خستگی

«شکاف خستگی» آخرین شکافی است که بررسی می‌شود. همان‌طور که گفتیم، تشخیص شکاف خستگی از شکاف فرار دشوار است و تنها هنگامی امکان‌پذیر است که شکاف اتفاق افتاده باشد. نمونه‌ای از شکاف خستگی را در شکل ۶ مشاهده می‌نمایید.

شکل 6: شکاف خستگی

ارتباط شکاف خستگی با قیمت: شکاف خستگی، همانند شکاف فرار، همراه با حرکت سریع قیمت به طرف بالا یا پایین است. قیمت‌ها به سرعت تغییر می‌کنند به مقدار زیادی، عرضه در حرکت صعودی یا تقاضا در حرکت نزولی، به‌طور ناگهانی تحقق یابند. در آن نقطه، حرکت سهام یک دفعه با حجم زیادی متوقف می‌گردد. شکاف خستگی بین یک روز مانده به آخر و روز آخر این حرکت نمایان می‌شود.

ارتباط شکاف خستگی با حجم: شکاف خستگی معمولاً با حجم بسیار زیاد همراه است.

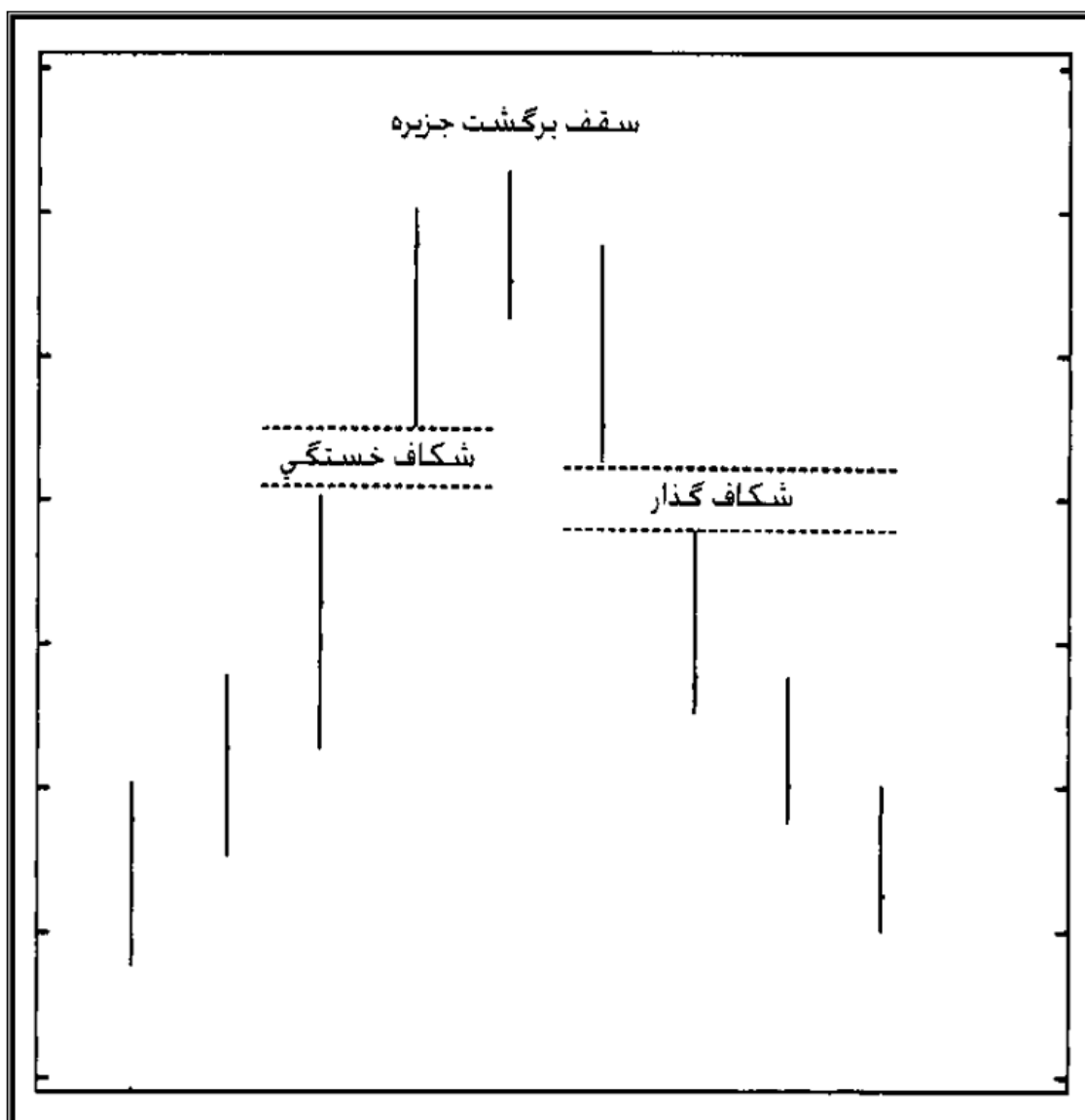
وقوع شکاف خستگی: شکاف‌های خستگی به‌دلیل طبیعتشان، در پایان حرکت سریع قیمت به سمت بالا یا پایین اتفاق می‌افتند و البته، وقوعشان چندان زیاد نیست.

اهمیت تکنیکی شکاف خستگی: بروز شکاف خستگی، به پایان رسیدن حرکت صعودی یا نزولی را بیان می‌نماید. پس از شکاف خستگی، می‌توان منتظر شکل گرفتن «الگوی منطقه‌ای» بود که سرانجام به تداوم قیمت یا برگشت سهام می‌انجامد. حتی اگر قیمت، در جهتی ادامه مسیر دهد که قبل از شکاف خستگی حرکت می‌کرد، باز هم باید منتظر باشید. اگر در روز پس از ایجاد شکاف، برگشت اتفاق افتد و قیمت بسته شدن نزدیک شکاف باشد، احتمال زیاد دارد که بجای شکاف «فرار»، شکاف «خستگی» از کار درآید. شکاف‌های خستگی عموماً در دو تا پنج روز پر می‌شوند.

شکاف‌های خستگی و شکاف‌های فرار مشخصه‌های مشترکی دارند که تشخیص آنها را از یکدیگر دشوار می‌سازد. وقتی یکی از این شکاف‌ها اتفاق افتد، بلافاصله سفارش توقف زیان خود را نزدیک قیمت شکاف، به کارگزار ارائه دهید. حتی اگر فکر کنید که شکاف از نوع خستگی باشد، احتیاج نیست سهام خود را بلافاصله بفروشید (یا موقعیت کوتاه خود را ببوشانید). می‌توانید منتظر بمانید تا شواهد دیگری مبنی بر وجود شکاف خستگی یا فرار، نمایان شوند.

برگشت جزیره‌ای

گاهی اتفاق می‌افتد که قسمتی از نمودار، با شکاف‌های متعددی که تقریباً در سطح افقی قیمت قرار دارند، از دیگر قسمت‌های نمودار کاملاً مجزا شوند. هنگامی که چنین الگویی ایجاد شود، آن را «برگشت جزیره‌ای» می‌نامند. شکافی که به برگشت جزیره‌ای منتهی می‌شود، معمولاً شکاف خستگی است و شکافی که «الگوی برگشت» جزیره‌ای را تکمیل می‌کند، شکاف گذار است. الگوی برگشت جزیره‌ای در شکل ۷ قابل مشاهده است.

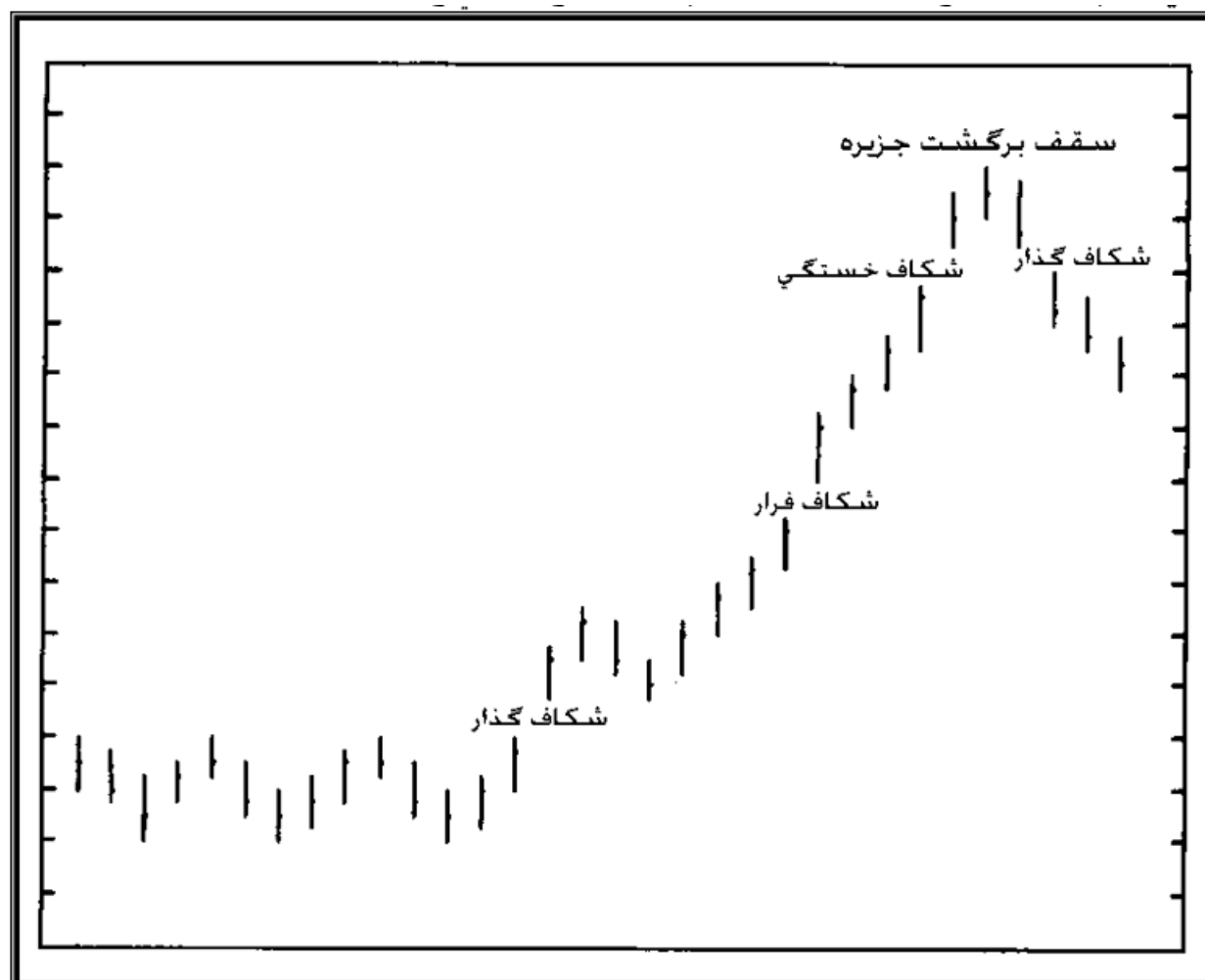

شکل ۷: برگشت جزیره ای

برگشت جزیره‌ای می‌تواند نمایانگر یک یا چند دوره از فعالیت معاملات سهام باشد. همچنین، می‌تواند قسمتی از الگوی دیگری باشد (برای مثال، قسمت سر از آرایش سر و شانه‌ها). از مشخصه‌های برگشت جزیره‌ای، حجم بالاست. برگشت جزیره‌ای به تنهایی نمی‌تواند بر ایجاد سقف یا کف بلند مدت دلالت نماید. اما قیمت‌ها غالباً حرکت جزئی قبل از آن را جبران می‌کند. قسمت اعظم این جبران، تا زمانی که برگشت جزیره‌ای ترسیم شود و بنابراین، فرصت انجام معامله به حداقل برسد، تکمیل خواهد گردید.

تصویر کلی

شکل ۸ تسلسل شکاف‌ها را نشان می‌دهد (البته با صرف نظر کردن از شکاف‌های معمولی که در همه جای نمودار امکان تشکیل دارند). شکاف‌گذار در روند صعودی، معمولاً قیمت را از الگوی رکود نجات می‌دهد. شکاف فرار، اندازه حرکت سهام را در روند صعودی افزایش می‌دهد. شکاف خستگی، علامت ایجاد سقف آرایش را می‌دهد که می‌تواند آرایش برگشت جزیره‌ای باشد. سرانجام، شکاف‌گذار در روند نزولی، مسیر را در جهت مخالف آغاز می‌کند.

شکل ۸: تسلسل شکاف‌ها

البته، شکاف‌ها همیشه به ترتیبی که در شکل ۸ نمایش داده شده، ظاهر نمی‌شوند. برای مثال، ممکن است در حرکت صعودی، چند شکاف‌گذار داشته باشیم و اصلاً شکاف فرار نداشته باشیم. اهمیت هر کدام از شکاف‌ها در جدول زیر آمده است:

نوع شکاف	اهمیت	علامت
معمولی	کم	-
گذار	زیاد	حرکت قابل ملاحظه بازار
فرار	زیاد	نیمه راه حرکت سهام
خستگی	زیاد	بازار خیلی افزایشی یا خیلی کاهشی

در مورد بسته شدن شکاف‌ها

وقتی روی نمودار قیمت شکافی ایجاد گردد، خیلی غیر عادی نیست که کسی بگوید قیمت باید برگشت کند و شکاف ایجاد شده را پر نماید. به طور کلی، احتمال پر شدن شکاف هست، زیرا بسیاری از اوراق بهادار، دامنه نوسان قیمت معینی دارند. اما به‌طور کلی، هیچ‌گونه دلیل منطقی وجود ندارد که چرا هر شکاف باید پر گردد و اغلب هم هنگامی بسته می‌شود که فاصله قیمت از شکاف بسیار زیاد است.

برای مثال، در طول زمان مشخصی، سهامی در دامنه ۹۰۰ تا ۱۵۰۰ ریال در هر سهم حرکت می‌کند. روزی در سقف این دامنه، یعنی ۱۵۰۰ ریال بسته می‌شود. روز بعد با ۱۵۵۰ ریال باز می‌شود و حرکت صعودی خود را از آنجا ادامه می‌دهد و به این ترتیب، شکافی ایجاد می‌کند. سرانجام، قیمت قبل از گذشتن دوباره از ۱۵۰۰ تا ۲۵۰۰ ریال بالا می‌رود و شکاف را می‌بندد. شکاف در انتها بسته می‌شود، اما پس از گذشت یک دوره زمانی مشخص (که می‌تواند ماه‌ها یا سال‌ها طول کشد) پایهریزی تصمیم سرمایه‌گذاری بر اساس اصل «شکاف باید بسته شود» عاقلانه به نظر نمی‌رسد.

گردآورنده : دانشکده آموزش بازار بورس و بازار ارز

(www.fxf1.com)